

Zes en tachtigste Verslag

van de Secretaresse van het Friesch Genootschap van Geschied-,
Oudheid- en Taalkunde te Leeuwarden,
over het jaar 1913—1914.

(Uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 17 October 1914).

Geachte Vergadering!

In het afgelopen jaar heeft het Friesch Genootschap, belichaamd als het is in zijn museum, blijken van warme belangstelling ondervonden. Tal van nieuwe leden traden toe en zeer belangrijke geschenken werden het Genootschap aangeboden.

In de eerste plaats dient hier vermeld te worden de kostbare schenking van Mevrouw Bisschop-Swift, die besloot reeds bij haar leven afstand te doen van nagenoeg den geheelen inboedel en de betimmering harer villa Frisia, waarvan vroeger reeds een gedeelte naar het Friesch Museum was overgebracht. In verband daarmede worden thans ook de overige vertrekken, welke indertijd voor de verzameling Bisschop zijn aangewezen, benevens een gedeelte van het penningkabinet in gereedheid gebracht.

Uit erkentelijkheid voor deze zeer rijke gift bood het Friesch Genootschap Mevrouw Bisschop op haar 80sten verjaardag het eeredidmaatschap van het Genootschap aan, dat gaarne door haar werd aanvaard.

Naast Mevrouw Bisschop moet hier de naam van Mevrouw de Wed. Corbelijn Battaerd-Huber genoemd worden, die, in overeenstemming met den wensch van wijlen haar echtgenoot, aan het Genootschap o. m. eene kostbare verzameling oud porselein en antiek zilver afstond.

Om niet op het verslag van den Conservator vooruit te

loopen, treed ik hierover niet in nadere bijzonderheden en vermeld ook de verdere geschenken niet, hoezeer het Genootschap deze ook op prijs stelt.

Groeide het ledental dit jaar sterk aan, aan den anderen kant hebben wij het verlies van verschillende leden te betreuren. Onder hen, die het Genootschap door den dood ontvielen, behooren twee mannen, wier naam hier niet met stilzwijgen mag worden voorbijgegaan: ik bedoel het eerelid dr. Willem Frederik Hendrik Coenen en het buitengewone lid Waling Dijkstra.

Dr. Coenen, conrector aan het gymnasium te Leeuwarden, die, door eene beroerte getroffen, zijne laatste levensjaren in werkeloosheid moest doorbrengen, is van 1892—1907 secretaris van het Genootschap geweest. Door zijne veelzijdige kennis, zijn ijver en toewijding maakte hij zich zeer verdienstelijk tegenover het Genootschap. Deze groote geleerde heeft weinig in het licht gegeven.

Geheel anders was het met onzen Frieschen bard, ús Waling-Om, wiens onvermoeide hand gedurende 70 jaar tal van letterkundige voortbrengselen over zijn geboorteland heeft uitgestrooid: gedichten, romans, blijspelen, vertellingen, waarin de Friesche aard en het Friesche volksleven teekenend zijn weergegeven, volgen elkaar in bonte rij op. Waling Dijkstra was een Fries met hart en ziel en schreef voor zijn volk, dat hem verstond.

Ik zal niet trachten een beeld van zijn arbeid te geven: talrijke levensberichten zijn na zijn verscheiden in het licht verschenen, ik verwijs o. m. naar de studie, welke dr. Wumkes in de *Vrije Fries*, deel XXII, over hem schreef. Veel heeft Friesland aan hem te danken: ik noem hier slechts zijn meest bekend en uitstekend werk: „*Uit Friesland's Volksleven*”, dat eene rijke verzameling bevat van volksoverleveringen, vertellingen, gebruiken en begrippen, kinderspelen, spreekwijzen en een standaardwerk vormt voor den Frieschen folklore. Aan de Redactie van de *Vrije Fries* stond hij zijne: „Friesche spreekwoorden en gezegden, welke niet in „*Frieslands Volksleven*” voor-

komen", af. Een deel hiervan verscheen reeds in ons tijdschrift.

Het is geen wonder, dat de nagedachtenis van dezen man door zijne landgenooten wordt geëerd en binnenkort zal een gedenkteeken, te Leeuwarden opgericht, getuigen van de hulde, door het Friesche volk aan hem gebracht.

De herinnering aan nog een ander Friesch kunstenaar, die zich in wijder kring beroemd heeft gemaakt, is dit jaar door een gedenkplaat vereeuwigd. Doch deze hulde kwam niet uit het Friesche hart. Laurens Alma Tadema, hoewel uit een Friesch geslacht, in Friesland geboren, koos zich een nieuw vaderland en van Engelsche zijde heeft men dan ook de nagedachtenis van dezen talentvollen schilder geëerd door het aanbrengen van een bronzen gedenkplaat in den voorgevel van zijn geboortehuis te Dronrijp. Deze plaat, vervaardigd door den Engelschen beeldhouwer sir George Frampton, is in eigendom aan het Friesch Genootschap overgedragen, dat de zorg daarvoor op zich heeft genomen.

Omtrent enkele der meest belangrijke verrichtingen van het Genootschap in het afgelopen jaar deel ik U thans het volgende mede:

Den 18en October 1913 is in het museumgebouw de jaarlijksche algemeene vergadering gehouden onder het voorzitterschap van Mr. W. J. van Welderen baron Rengers. Mede namens den heer N. Ottema bracht Mr. A. Burger verslag uit aangaande het beheer van den penningmeester, den heer H. Beucker Andreae, die, met dankzegging voor zijn nauwkeurig beheer werd gedechargeerd. De begrooting voor het volgend jaar werd toegelicht en goedgekeurd. Hierop had de verkiezing van drie bestuursleden plaats: de aftredende leden Mr. W. J. van Welderen baron Rengers, Mr. R. A. Fockema en de heer H. Beucker Andreae werden herkozen en namen hunne benoeming aan. Een voorstel tot wetswijziging werd bijna onveranderd aangenomen. Ten slotte wees dr. G. A. Wumkes

op de waarde van 's Hof's Crimineele Sententieboeken, waarvan hij den inhoud schetste als een rijke bron voor de geschiedenis van Friesland en deed Mr. P. C. J. A. Boeles eene mededeeling over de Karolingische muntvondsten in onze provincie, welke tot aller leedwezen door het late uur zeer bekort moest worden. Om dezelfde reden zag de heer C. Broekema van zijn voornemen af om de afdeeling voor landbouwgeschiedenis van het Friesch Museum toe te lichten.

In den aanvang van het Genootschapsjaar deelde de Conservator mede, dat vermeerdering van werkzaamheden hem noopten zijne functie van bibliothecaris van de boekerij van het Genootschap met 1 Januari 1914 neer te leggen. Tot nog toe is deze onvervuld gebleven.

In het afgelopen jaar zijn er drie winteravond-bijeenkomsten gehouden. Het eerst trad daarbij als spreker op dr. J. H. T. Kohlbrugge, hoogleeraar te Utrecht, die eene zeer belangrijke voordracht hield over: De Mensch der IJperiode. Het quartaire tijdvak, dat van het dilivium, bevat vier ijsperioden en drie daartusschen gelegen warmteperioden. De geheele duur van het dilivium strekt zich uit over tienduizenden van jaren, doch de opeenvolging der koude en warme perioden is zeer grillig en onregelmatig geweest, zoodat het niet is uit te maken, hoe lang elke periode geduurd heeft. De oudste overblijfselen van den mensch zijn afkomstig uit de tweede warme tusschenperiode: de bouw van de kaak kenmerkt zich daarbij door het ontbreken van de kin. Daarna vindt men op nieuw sporen van het menschelijk bestaan in de derde warme tusschenperiode, toen de mensch vnl. aan de rivieren gewoond moet hebben, terwijl hij in de vierde ijsperiode tot holbewoner werd. In dezen tijd begroef hij reeds zijne dooden en legde daarbij de werktuigen neer, welke de overledene had gebruikt. In de laatste warmteperiode vóór het alluvium volgt er een type van den mensch, dat volkomen met het tegenwoordige overeenstemt. In eene grot aan de Riveira zijn menschelijke overblijfselen uit

verschillende tijden gevonden. Men trof daarbij voorwerpen aan, welke van toenemende kunstbedrevenheid getuigen en vond daarin zelfs wandschilderingen van dieren, waarop gejaagd werd. Met het geslacht, dat ze had voortgebracht, ging deze kunst te niet en de volgende geslachten, die op dezelfde plaats terugkeerden, moesten zich eene nieuwe beschaving verwerven, zonder iets van hunne voorgangers af te weten.

Daarna schetste Dr. G. A. Wumkes, predikant te Sneek, eerst eene periode uit het leven van Jan van Dijk Mellezoon, een boerenzoon uit Tzum, die gestaald door zijn geloofsijver en begaafd met wilskracht en bekwaamheid, tot predikant bij de Afgescheiden Gemeente te Doetichem werd beroepen en daar drie honderd jonge mannen tot het predikambt in de Ned. Herv. Kerk hielp opleiden; — en gaf daarna een beeld van den vriendenkring van Worp van Peyma, voordat deze in 1850 naar Noord-Amerika vertrok. (Zie Vrije Fries, deel XXII, blz. 150—177.)

Eindelijk deed prof. dr. J. Huizinga uit Groningen eenige mededeelingen over de ontwikkelingsgeschiedenis van het burgerlijk costuum van den man uit vroeger eeuwen, welke geestig werden toegelicht door krijtteekeningen op het bord.

Het Genootschap gaf dit jaar het XXIIe deel van de Vrije Fries uit, waarin ook het vijfentachtigste verslag van de handelingen van het Genootschap is verschenen. De redactie van dit tijdschrift wordt gevormd door de bestuursleden Mr. P. C. J. A. Boeles, Dr. G. A. Wumkes en Mejuffrouw R. Visscher.

Naar aanleiding van eene vraag van den heer G. J. Veenstra schonk het Bestuur zijn aandacht aan het behoud van den toren van Schillaard, terwijl het ook eene poging aanwendde om het huis „de Messingklopper” te IJlst voor afbraak te bewaren.

Op het prentenkabinet werden — behalve de reeds in het vorig verslag genoemde werken, welke betrekking hebben op de Fransche overheersching en onze bevrijding

in 1813 — teekeningen van Nederlandsche meesters uit de 17e en 18e eeuw tentoongesteld.

Ik kan niet nalaten hierbij nog mee te deelen, dat het Genootschap, bij den aankoop van eenige hoogst zeldzame penningen uit de collectie Wigersma, de warme belangstelling en zeer gewaardeerde medewerking van enkele zijner leden mocht ondervinden.

In het geheel werd het Museum dit jaar bezocht door
5800 betalende en
± 750 niet betalende personen,
totaal ± 6550 bezoekers.

Op 1 October 1914 bedroeg het aantal

Gewone leden	571.
Buitengewone leden	42.
Eerelid	1.
Donatrices	7.

Van de buitengewone leden stierven dit jaar Waling Dijkstra en dr. Heinrich Carsten, uit Holstein; van de gewone leden bedankten er 22 en ontvielen er 12 door den dood. *)

De ontvangsten beliepen dit jaar	f 18551.07
De uitgaven " " "	- 18657.41 ⁵
<hr/>	
zoodat er op den gewonen dienst een naade- lig slot is van	f 106.24 ⁵
<hr/>	

De schuldenlast: a. Hypothecaire enz.	f 22000.—
b. Obligatie-leening	- 10500.—
	<hr/>
	f 32500.—

Het Bouwfonds of Bisschopfonds bedroeg op 1 Juli 1914 f 5985.97⁵; het van Eysingafonds f 28610.13.

R. VISSCHER,
Secretaresse.

*) In de algemeene vergadering van 17 October 1914 zijn 16 nieuwe leden toegetreden, zoodat het aantal gewone leden thans 587 bedraagt.